

Патрэбна грунтоўная размова

Праз два дні пачне сваю работу пленум праўдзяна Саюза пісьменнікаў Беларусі. Ён прысвечаны творчым пытанням: падымае вынікі працы нашых празаікаў, паэтаў, драматургаў і крытыкаў, абмяркоўвае сучаснае становішча беларускай літаратуры і яе чаровыя задачы.

За апошні час у жыцці савецкага народа адбыліся вялікія зрухі, выкліканыя гістарычнымі рашэннямі XX з'езду КПСС. Пад уздзеяннем гэтых зрухаў і беларуская літаратура зрабіла прыкметны крок наперад. Нашы пісьменнікі правільна зразумелі задачы, паставленыя XX з'ездам, які звярнуў увагу на недастатковую сувязь літаратуры з жыццём народа, заклікаў узмацніць гэтую сувязь, дамагацца таго, каб савецкая літаратура стала самай перадавой у свеце не толькі па багачыню зместу, але і па мастацкай сіле і майстэрству.

Сёння, праз год пасля XX з'езду КПСС, з радасцю можна адзначыць, што наша літаратура сапраўды больш зблізілася з народным жыццём, больш уважліва ставіцца да навуцы, думак і перажыванняў савецкага чалавека.

Хіба не паказаліся, напрыклад, тое, што ў беларускай раманы, апублікаваныя пасля XX з'езду партыі, прысвечаны сучаснаму жыццю савецкага народа. І «Крыніцы» І. Шамякіна, і «За годом год» У. Карпава, і «Калі з'явіцца рэкі» П. Броўкі, і «Даць палыва» Т. Хадкевіча — творы аб нашым сучасным, аб справах і думках нашых людзей. Працу над гэтымі творамі празаікі пачыналі яшчэ да з'езду партыі. Але ў тым, які кожны з гэтых аўтараў вырашае сваю задачу, як ён асэнсоўвае прыклад рэалізму, якія новыя пласты жыцця ўзяў, не дзяка ўбачыць непасрэдную сувязь з сённяшнім днём, з тымі вялікімі зрухамі, якія адбыліся ў нашым жыцці ў апошні час. Надрукаваныя дзесьці апошніце М. Паслядовіча, А. Кулакоўскага, Р. Сабалеўкі, У. Шахтэра таксама насытылі разнастайна адзнакі сённяшняга дня, хця ў некаторых з гэтых твораў адлюстравана падзеі ранейшых год. Больш разнастайнай і вострай стала наша паэзія. Новыя пэрыоды вершаў М. Танка, П. Панчанкі, М. Лужаніна, вершы другіх нашых паэтаў вынашчаюць глыбінні розуму аб жыцці, аб будзённых справах савецкіх людзей. Песні І. Мележа, Я. Васіленка, з якімі паэзіяўся чытаць і над якімі працуюць пяпер тэатры, таксама прысвечаны важным з'явам сучаснай рэалізму.

Нельга не адзначыць і пэўнага росту літаратуразнаўства ў рэспубліцы. Пасля XX з'езду партыі і на гэтым участку наглядзецца прыкметнае ажыццэнне. Выдадзеныя навукова літаратуразнаўчыя творы: І. Кургуцава — аб жыцці і творчасці Б. Чорнага, В. Івашына — «М. Горькі і беларуская літаратура пачатку XX стагоддзя», Ю. Шпыркоў — аб трылогіі Я. Коласа «На ростанях» і В. Барысенкі — аб творчасці Ф. Багушэвіча і праблемах рэалізму ў беларускай літаратуры другой паловы XIX стагоддзя і іншыя даследаванні — на аснове літаратурных фактаў і майстэрства іх аналізу сталі значна вышэй у параўнанні з кнігамі крытыкі, якія выйшлі ў пераходныя гады. Напрыклад, рамкі аналізу з'яўляюцца савецкай літаратуры. У літаратуру вярнуліся імяны многіх пісьменнікаў 20-х і 30-х гадоў, творчасць якіх не разглядалася на працягу доўгага часу. Крытыка пяпер пэўнае асвятляе літаратуры прыклад давадана перыяду.

Мінула год характэрны быў павышэннем творчай актыўнасці беларускай пісьменніцкай арганізацыі. Гэта адчуваецца як у саміх творах, так і ў той зацікаўленасці, з якой на сходах і ў друку абмяркоўваліся найважнейшыя пытанні літаратурнага жыцця.

Але-ж нічо не скажа, што нашы пісьменнікі пяпер паспяхова вырашаюць ужо ўсе задачы, якія ставяць перад імі, што сучасны стан беларускай літаратуры можа паказваць задавальняць нас. Ніколі не прымяшчаюць становаўчы творчы вынікі мінулага года, мы з усёй прамай павіннасці скажаць, што агульны ўзровень літаратуры ўсё яшчэ не задавальняе патрэбу народа. І можна спадзявацца, што на пэўную палёе жыцця, зацікаўлена, прычымшова размова аб сучасным стане літаратуры і яе нарэшчых задачах.

А такая размова тым больш неабходна: мы знаходзімся напярэдадні 40-годдзя Кастрычніка. Гэтая акалічнасць не можа не турбаваць беларускіх літаратараў. Якімі новымі творами сустрэнуць паэты, празаікі, драматургі славуну юбілейную дату, чым яны парадуюць свай народ—гэтыя пытанні сёння цікаваць усю нашу грамадскасць.

Пры ўсёй значнасці здыткаў нашай літаратуры апошняга часу мы не можам

безапажэжна па форме. Народна мастацкае вырашэнне замсела падымаюцца ў іх навархоўным аўтарскім каментарыем. Багатае, шматграннае жыццё савецкага народа не заўсёды аскрава адлюстравана на старонках новых кніг апавяданняў, апавесцей, вершаў: не раскрываюцца ва ўсёй сваёй прыгожасці высокародныя якасці савецкага чалавека. Апошнія гады наша літаратура вельмі мала аддавала ўвагі гісторыка-рэвалюцыйнай тэме, а такія творы павінны з'явіцца да 40-годдзя Савецкай улады.

Неўзабаве пачнуцца абласныя і рэспубліканскія фестывалы моладзі, і нас не можа не турбаваць тое, што самадзейныя калектывы не маюць цікавага і разнастайнага нацыянальнага рэпертуару. Беларускія паэты не стварылі яшчэ добрых тэкстаў песняў, з якімі моладзь магла-б выступіць на сваім свяце. Гэтым карыстаюцца розныя ўвешныя тэатры і халтуршчыкі.

Пленум павінен будзе звярнуць асабліва ўвагу і на становішча крытычнага фронту. Гэта добра, што мы маем пяпер даследаванні па гісторыі дакастрычніцкай літаратуры і манарграфіі аб творчасці некаторых пісьменнікаў савецкага часу. Але-ж немагчыма далей мірыцца з тым, што крытыка вельмі мала аддае ўвагі з'явам сучаснай літаратуры. Пасля XX з'езду партыі на старонках часопісаў «Полымя», «Советская Отчизна», у газеце «Літаратура і мастацтва» і ў іншых перыядычных літаратурных выданнях рэспублікі друкавалася вельмі мала артыкулаў, прысвечаных праблемам сацыялістычнага рэалізму, партыйнасці і народнасці літаратуры. Нездавальняюча паставлена справа рэфэрміравання новых кніг. У пераважнай большасці выпадках новыя творы паэзіі, прозы і драматургіі аналізуюцца неглыбока. У агляды літаратурных з'яў пэасобныя крытыкі часам кіруюцца не інтарэсам народа, а вузка асабістымі або групавымі меркаваннямі. І пяпер яшчэ ў многіх рэцэнзіях і артыкулах адчуваюцца рэшткі дагматычнага, націхнага падыходу да літаратуры, які ў нядаўнім мінулым прынес таку вялікую шкоду нашай крытыцы і ўсёй літаратуры.

Відавочна, праўдзяна Саюза пісьменнікаў і ўся наша літаратурная грамадскасць павінны зацікавіцца, чаму за апошнія гады так слаба панаўляліся рады крытыкаў, чаму некаторыя згодныя крытыкі, якія раей актыўна ўдзельнічалі ў творчым жыцці, адыйшлі ад яго. Усе яшчэ добра памятаюць, колькі горкіх і не заўсёды справядлівых саўбы сказана ў адрас крытыкаў на трэціх рэспубліканскім пісьменніцкім з'ездзе. Праўдзяна Саюза тады занекалолася былі становішчам крытыкі. На адным з першых пашырэнных пасяджэнняў праўдзяна спецыяльна абмяркоўваліся меры, закліканыя палепшыць стан крытыкі. Былі нават прынятыя добрыя пастановы, але ўсе яны, на жаль, хутка забавіліся. Вырашана было, напрыклад, выдаваць штогод калектывныя зборнікі лепшых артыкулаў і рэцэнзій. Аднак за два гады не выйшла ніводнага такога зборніка, ды і не прадулжаны яны на бліжэйшы час. А між тым, пакуль не будзе наладжана справа выдання крытычных прац, ні аб якім сур'ёзным уздыме крытыкі і думкаў не прыходзіцца. Хіба-ж можна лічыць нармальным такое становішча, калі многія нашы крытыкі, якія выступаюць па дзясці і больш год, не маюць выдана нават невялікіх зборнікаў сваіх артыкулаў і рэцэнзій. У гэтых адносінах нашым выдвецтвам варта пачувацца ў маскоўскіх і ўкраінскіх выдвецтваў. Пры перапісанні-ж становішчы самі крытыкі слаба зацікаўлены ў сваёй рабоце і паступова адыходзяць ад яе, пачынаюць займацца пераважнамі ці якой-небудзь іншай справай.

Не магі таксама спрыяць развіццю крытыкі прывыкі грубай нецярпнасці і адміністрацыйных вокрыкаў у адносінах да літаратараў, якія часам імітуюць паводы наглядзець на той ці іншы твор. Вядома, у артыкулах пэасобных нашых крытыкаў былі і памылкі, але іх трэба напярэдняе дзяліва, уважліва, на-партыйнаму выхоўваючы крытычныя кадры.

Значэнне крытыкі ў літаратурным працэсе надвычайна вялікае. І калі мы хочам, каб крытыка па-сапраўднаму ўплывала на развіццё літаратуры, на фарманне добрых эстэтычных густаў у чытачоў, неабходна стварыць спрыяльныя ўмовы для яе развіцця.

Вялікія і адказныя задачы пастаюць перад усім атрадам беларускіх пісьменнікаў напярэдадні 40-годдзя Кастрычніка. Пэўнае вырашэнне гэтых задач у многім будзе залежаць ад вынікаў работы пленума. Грамадскасць рэспублікі чакае ад пленума прычыноваль, грунтоўнай размовы аб сучасным стане беларускай літаратуры і яе бліжэйшых задачах.

ПРОЛЕТАРЫИ ВСІХ КРАІН, ЕДНАЙШЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ і ПРАВДЯНА САЮЗА ПІСЬМЕННІКАў БССР

№ 22 (1141)

Субота, 16 сакавіка 1957 год

Цана 40 кап.

ВЕЛІЧНЫЯ ПЛАНЫ і ПЕРСПЕКТЫВЫ

З усіх канцоў рэспублікі ў Мінск на IV сесію Вярхоўнага Савета БССР з'ехалі пасланцы народа — дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР. Залу пасяджэнняў запоўнілі дэпутаты і шматлікія госці — наватары прадпрыемстваў, калгаснікі, дзеячы навукі, культуры і мастацтва, партыйныя і савецкія работнікі, воіны Савецкай Арміі.

Гавораць, што чалавека відаць больш за ўсё па тым, як ён справіцца. І гэта асабліва аскрава ўседамажам, чытачы дакладу аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі і Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1957 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1956 год. Кожная лічка дакладу расказвае аб працоўных буднях нашых людзей, іх гарадчым жаданні дамагацца роднай партыі і Ураду паспяхова ажыццявіць гістарычныя рашэнні XX з'езду. Кожная лічка, прыведзеная ў гэтых дакладах, раскрывае велічныя перспектывы далейшага развіцця ўсёх галін народнай гаспадаркі і культуры Беларусі.

Аб працоўных намаганнях нашага народа перш за ўсё сведчыць той радны факт, што план 1956 года прамысловасць рэспублікі выканалі на 102 процанты: прырост прадукцыі склаў 13 процантаў! На першы погляд гэта надзвычай спілны лічыць, але яны азначаюць, што народная гаспадарка рэспублікі ў мінулым годзе атрымала вялікую колькасць новых станкоў, новых машын, многа тканін і іншых рэчаў.

Беларусь, былая адсталая ўкраіна царскай Расіі, за гады Савецкай улады ператварылася ў індустрыяльную дзяржаву з пераважнай тэхнічай. У Беларусі створана магутная машынабудуўнічая і металаапрацоўчая прамысловасць. Нашы прадпрыемствы выпускаюць пяпер аўтамабілі, трактары, металургічныя станкі, сельскагаспадарчыя машыны, будаўнічыя і доражныя абсталяванні, пад'ёмныя краны, розныя вымяральныя прыборы і электраапаратуру, падшпіннікі, матыцыны, веласіпеды і іншыя складаныя сучасныя машыны і механізмы.

У 1956 годзе ўведзены ў эксплуатацыю Мінскі электраэнергетычны завод, які пачаў выпускаць сілавых трансфарматараў. Калектывы аўтазавадаў стварылі першы ўзор самага магутнага ў краіне самалёта «МАЗ-530» грузна-дальняперамяшчальнага 40 тон. Дзесьць завод арганізаваў серыйны выпуск шасцікольных прычэпаў і дваццаціцігонных папярэньцаў. Мінскія трактарзаводчыкі наладзілі выпуск больш дасканалых дызельных трактараў замест газгенератарных.

Добра працавалі работнікі сельскай гаспадаркі рэспублікі. Калгасны і саўгасны павялічылі ўраджай ільну-даўгунцаў, бульбы, цукровых буркоў і кармавых культур. Брыгу выраста вытворчасць прадукцыі жыўлагадоўлі. Паспяхова выкананы дзяржаўныя планы нарыхтоўкі і закупаў сельскагаспадарчых прадуктаў.

Першы год шостай п'яцігодкі адзначаны далейшым павышэннем матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўню насельніцтва. Гэтыя поспехі — ярае сведчанне самадзейна працы беларускага народа, які пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі, пры актыўнай дапамозе ўсіх брацкіх народаў нашай вялікай Радзімы заваяваў ганаровае права называцца народам-будуўнікам, народам-стваральнікам.

А ранаіці, калі пад кіраўніцтвам большавікоў выступілі працоўныя горада на прадпрыемствах і ў войсках часных, т. Фрунзе, Любімаў, Кіорны і іншыя арганізавалі народную міліцыю і праводзілі выбары дэлегатаў у Мінскі Совет рабочых дэлегатаў.

Рэвалюцыйныя дружныя кантралявалі горад. У гэты-ж дзень яны вызвалілі палітвязьненых з мінскай турмы, а 4 сакавіка фактычна закончылі разбраенне жандамерый і паліцыі. Усю зброю М. В. Фрунзе загадаў перадаць народнай міліцыі і рабочым.

Першы легальны сход большавікоў Мінска, II і X армія Заходняга фронту, які адбыўся 4 сакавіка, паставіў неадкладна прыступіць да ажыццяўлення рашэння ініцыятыўнай групы.

На другі дзень у памяшканні сталовай служачых Усерасійскага земскага саюза адбылося першае пасяджэнне Мінскага Савета рабочых дэлегатаў. Апрача 68 выбараных дэлегатаў, на пасяджэнні прысутнічалі прадстаўнікі 23 буйнейшых мінскіх прадпрыемстваў. Як паведамлялася ў другім нумары газеты «Известия Мінскага Савета» ад 7 сакавіка 1917 года, першым на пасяджэнні выступіў М. В. Фрунзе. Дакладваючы на пытанніе будучага моманту, ён унёс прапанову аб правядзенні 6 сакавіка масавай агульнанароднай маніфестацыі.

Бурнымі воінамі алобрылі прысутныя тэкт прывітання Петраградскаму Савету рабочых дэлегатаў: «Мінскі Совет рабочых дэлегатаў іле палітычнае прызнанне рэвалюцыйнага Мінска і II і X арміяў Заходняга фронту, а таксама і паліцыі М. В. Фрунзе ў чол з 1917 года.

Група дэлегатаў—работнікаў літаратуры і мастацтва рэспублікі на IV сесіі Вярхоўнага Савета БССР. Злева направа: М. Воралеў, Р. Шырма, К. Крапіва, І. Ждановіч, П. Броўка, А. Кулашоў, П. Глебка.

Новыя велічныя перспектывы ажыццяўлення народнай гаспадаркі Беларусі на 1957 год прадугледжваюць значны рост усіх галін дзяржаўнай прамысловасці — энергетычнай, паўнаўнай, машынабудуўня, прамысловасці будаўнічых матэрыялаў. Гэта дазволіць павялічыць выпуск прадукцыі на народнае спажыванне, ажыццявіць далейшы ўздым сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. Яшчэ больш павысяцца матэрыяльныя добрыя і культурны ўзровень працоўных.

У 1957 годзе прамысловасць рэспубліканскага падпарадкавання павялічыць у параўнанні з 1956 годам выпуск прадукцыі на 6,8 процанта. Значная ўвага надаецца развіццю энергетычнай гаспадаркі. Выпрацоўка электраэнергіі сёлета ўзрастане на 12,5 процанта. Прадугледжваецца паскорыць будаўніцтва Васілевіцкай ДРЭС. На Смалянінцкай ДРЭС будзе ўведзены новы турбагенератар.

1957 год будзе годам далейшага электрыфікацыі сельскай гаспадаркі: мяркуецца электрыфікаваць 200 калгасоў.

Беларусь славідца велізарнымі запасамі торфу. І вось народнагаспадарчыя планы 1957 года прадугледжваюць здабыць 8.180 тысяч тон торфу, амаль у паўтара разы больш у параўнанні з мінулым годам.

Дзяржаўны план прадугледжвае круты ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі рэспублікі. У параўнанні з мінулым годам запланавана павялічыць вытворчасць збожжя на 58 процантаў, бульбы — на 69 процантаў, гародніны — 2, 6 раза, малака — на 39 процантаў. Ёсць усе магчымасці для таго, каб выканаць і перавыканаць намячаныя планы.

1957 год прынясе беларускаму народу далейшае павышэнне матэрыяльнага добрабыту. Сёлета насельніцтва рэспублікі атрымае больш чым у мінулыя гады, розных выплатаў з дзяржаўнага бюджэту. Толькі па рэспубліканскаму бюджэту на 1 студзеня 1957 года 116,5 тысячы чалавек атрымаюць пенсіі ў аднавед-

насці з новым законам. Прадугледжваецца рост сярэдняй заробатнай платы рабочых, значна вырастуць даходы калгаснікаў. На 10,9 процанта ў параўнанні з мінулым годам павялічыцца рознічы тавараабарот дзяржаўнага і кааператывага гандлю.

У 1957 годзе будзе ажыццяўляцца далейшае пашырэнне сеткі сярэдніх школ. У пачатковых, сямігадовых і сярэдніх школах рэспублікі будзе навучанца 1.169 тысяч дзяцей і юнакоў. Намечана адкрыць у сельскай масшавасці 63 новыя сярэднія вучэбныя школы. Вялікае значэнне ў справе выхавання нашых дзяцей мае развіццё сеткі школ-інтэрнатаў.

Многае будзе зроблена па далейшаму развіццю аховы здароўя. Расшырыцца сетка бальніц, рэабіліяцыйна-лічэбна-прафілактычных устаноў. Узрасце колькасць масавых бібліятэк і павялічыцца выніцы фінанс. І будзе закончана будаўніцтва васьмі раённых дамоў культуры. Прадугледжана пабудова кінатэатраў у Віцебску, Літзе, Нова-Барысаве, павялічыць агульную колькасць кінотеатраў.

Беларуская кінематографія ў 1957 годзе выпусціць два новыя мастацкія фільмы. Маркуцка, што да саракагоддзя Кастрычніка ўступіць у строй будыні Дзяржаўнай кансерватарыі і карцінай галерэі.

Выступяючы ў спрычак, дэлегаты аднадушна адбылі народнагаспадарчыя планы рэспублікі на 1957 год, унеслі свае прапановы, папяркі.

Вярхоўны Совет прыняў Закон аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1957 год і зацвердзіў справачуваць аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту БССР за 1956 год. Адагавана таксама прыняты Закон аб аднаўленні плане развіцця народнай гаспадаркі БССР на 1957 год, змяненні ў артыкуле 19 Канстытуцыі Беларускай ССР. Сесія выбрала Вярхоўны суд рэспублікі, пастаянныя камісіі Вярхоўнага Савета і зацвердзіла Указы Праўдзяна Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Учора сесія закончыла сваю работу.

М. В. Фрунзе. Ён узначальваў таксама народную міліцыю і кіраваў арганізацыяй і выданнем газеты «Известия Мінскага Савета», быў арганізатарам большавіцкай работы сярод сялянскіх мас, узначальваў Мінскі губернскай Совет сялянскіх дэлегатаў.

Каб выкрыць зрадніцкую палітыку Часовага Урада, на завод і фабрыкі і ў часці Заходняга фронту па ініцыятыве М. В. Фрунзе былі накіраваны ўсе сілы большавікоў. 8 сакавіка Мінскі Совет рабочых і салдацкіх дэлегатаў, у аднаўленні з загадам № 1 Петраградскага Савета, прыняў рашэнне аб арганізацыі ў ўсёх ваенных часнях Заходняга фронту салдацкіх камітэтаў. Выбарына згодна гэтага рашэння салдацкіх камітэтаў камітэты падпарадкоўваліся Мінскаму Савету рабочых і салдацкіх дэлегатаў. Праз іх Мінскі Совет ажыццяўляў

сваё кіраўніцтва ваеннымі часямі.

Па рашэнню Мінскага Савета рабочых і салдацкіх дэлегатаў на прадпрыемствах горада былі створаны прафесійна-сацыяльны саюз, уведзены васьмігадзінны рабочы дзень.

У Мінскім Савеце з першых-жа дзён існавання было моцнае большавіцкае ядро — таварышы Фрунзе, Любімаў, Ланге, Магілеўскі, Кіорны і іншыя. Аднак, як і ў другіх гарадах у тым ліку, у Мінскі Совет праабра-

Культурнае жыццё Кіева

ДРУГОЕ НАРАДЖЭННЕ ОПЕРЫ

У 1899 годзе ў Кіеве ўпершыню была пастаноўлена опера «Кацярына», напісаная М. Аркасам па матывах пэмы Т. Шубэрскай. Украінскі кампазітар Г. Тарануў разам з паэтам Д. Бобырам значна палепшылі тэкс оперы, перапрабілі яе аркестраку.

Нядаўна калектыв Кіеўскага тэатра оперы і балету імя Шубэрскай паставіў дэпрацаваны твор на сваёй сцэне. Пэасноўчык — народны артыст УССР В. Скалярніка, харэйстар Л. Венізіктаў, балетмайстар І. Карповіч, Гаючы партыі ў оперы выконвае творчымі моладзь. Воўраж Кацярыны, партыя маладая салістка А. Жыла, партыя Андыра спявае народны артыст УССР В. Барышчына, паніча Івана — Д. Гнашук.

«Спектакль «Кацярына» карыстаецца вялікім поспехам у Кіеву.

СВЯТА МАЛАДОСЦІ

Тры дні ў Кіеўскім драматычным тэатры імя Ів. Франка лепшыя спевакі, дэкламаатары, танчоры—прадстаўнікі 660 вучылішч і школ працоўных рэзерва Украіны дэманстравалі сваё майстэрства на рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці. 50 тысяч юнакоў і дзяўчат, авалювачы вытворчымі спецыяльнасцямі, у вольны час удзельнічаюць у тургах мастацкай самадзейнасці.

Высокую ацэнку атрымалі на аглядзе калектывы Кіеўскай Нікалаўскай, Олександрыйскай і Харкаўскай абласцей. Добрае ўражанне пакінула «Украінская сюіта», харэаграфічная карцінка «Вечар у вучылішчы».

У ГОНАР УЗ'ЕДНАННЯ

У мінулым годзе Совет Міністраў УССР паставіў пабудавань у Кіеве, Львове і Жгарадзе манументы ў гонар уз'еднання украінскага народа з адзінай Украінскай савецкай дзяржавай. Міністэрства культуры УССР аб'явіла адкрыты конкурс на праект манумента.

Горача адгукнуліся на гэта скульптары і архітэктары Украіны. На выстаўку, якая адкрылася ў Украінскім музеі, прадставіла на 28 праектаў пад рознымі ім'ямі.

г. Кіев. Е. СЯМЕНАВА.

На калегіі Міністэрства культуры БССР

Калегія Міністэрства культуры БССР вадсуджана справачуваць дырэктара Беларускага дзяржаўнага выдавецтва З. Матузэва аб ходзе выдання літаратуры, прысвечанай саракагоддзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Да гэтага знамянальнага дня запланавана выдаць шматлікія творы палітычнай, мастацкай і навуковай літаратуры. Сярод іх зборнік прамоў і артыкулаў В. І. Леніна «Аб Савецкай уладзе» і «Аб Кастрычніцкай рэвалюцыі», кніга ўспамінаў удзельнікаў Вялікага Кастрычніка, пэма П. Глебік «У тым дні» і інш. Толькі музычная літаратура будзе выпушчана 60 асобных выданняў. Апрача мастацкай і палітычнай літаратуры, будуць выданы плакаты, лозунгі, альбомы, паштоўкі і рэпродуцыі з карцін беларускіх мастакоў.

Калегія Міністэрства адзначыла, што ход выпуску гэтай літаратуры выклікае сур'ёзную трывожу. Яшчэ каля 20-ці аўтараў, творы якіх запланавана да выдання, не заалі рупкаліся ў выдавецтва. Марудна ідзе падрыхтоўка і здача прынятых рупкаліся ў вытворчасць.

Па гэтым пытанню калегія прыняла рад практычных мер, якія павінны паскорыць выданне літаратуры да саракагоддзя Савецкай улады.

Калегія таксама абмеркавала пытанне аб выкананні плана капітальнага будаўніцтва за 1956 год. Адзначалася, што, нягледзячы на перавыкананне плана капітальна-будуўня мінулага года, будаўніцтва ўстаноў культуры праходзіла незадавальняюча.

Калегія абавязала аддзел капітальнага будаўніцтва міністэрства сістэматычна кантраляваць ход будаўніцтва раённых дамоў культуры, друкарняў і кніжных магазінаў, аказваць ім усебаковую практычную дапамогу.

Успелягата заохочвання заслужае пачына калектывы друкарні імя Сталіна (дырэктар тав. Вержболоў), дзе распачата індывідуальнае будаўніцтва 20 двухкватэрных жылых дамоў. Паліграфісты забудоўшчыкі атрымаваюць практычную дапамогу ад свайго прадпрыемства.

Каб выкрыць зрадніцкую палітыку Часовага Урада, на завод і фабрыкі і ў часці Заходняга фронту па ініцыятыве М. В. Фрунзе былі накіраваны ўсе сілы большавікоў.

8 сакавіка Мінскі Совет рабочых і салдацкіх дэлегатаў, у аднаўленні з загадам № 1 Петраградскага Савета, прыняў рашэнне аб арганізацыі ў ўсёх ваенных часнях Заходняга фронту салдацкіх камітэтаў. Выбарына згодна гэтага рашэння салдацкіх камітэтаў камітэты падпарадкоўваліся Мінскаму Савету рабочых і салдацкіх дэлегатаў. Праз іх Мінскі Совет ажыццяўляў

сваё кіраўніцтва ваеннымі часямі.

Па рашэнню Мінскага Савета рабочых і салдацкіх дэлегатаў на прадпрыемствах горада былі створаны прафесійна-сацыяльны саюз, уведзены васьмігадзінны рабочы дзень.

Рэжысёрская трактоўка спектакля

Песа Ю. Мачына «Сварка» не вызначыўся ні навізнай тэмы, ні арыгінальнасцю яе вырашэння. Гэта хутэй звычайная сямейна-бытавая драма, якая разглядае ўзнікненне і развіццё інтымных адносін, не ўзнікаючы на шырокіх аб'ектах гудзеньняў, да глыбокага філасофскага розуму.

Раней падобныя п'есы старанна не даследваліся на сцэну. Цяпер яны ставяцца і ў гэтым няма нічога дрэннага. Дрэмна інакш. На такія п'есы цяпер пайшла мода. Іх ставяць заўсёды часта. Усе гэтыя прышчэпкі шпудлю твораў, якія ўзнікаюць і вырашаюць праблемы агульнаграмадскага значэння.

Спраўды, калі меркаваць па пераважнаму рэпертуару многіх нашых тэатраў, то можна падумаць, што пытанні шлюбной і раз'яду сталі найгалюбнейшымі ў нашым жыцці. Разглядаюцца яны і ў «Сварцы». Традыцыйнае адукацыйнае не толькі ў тэме, але і ў вобразе.

Можна шмат гаварыць пра тое, што п'еса не раз і дарэчы паспела ўжо надасягнуць, аднак вернемся да спектакля галюбней.

Рэжысёр С. Гурчч і калектыў актёраў здолелі ўсё-ж на звычайным і даўно зайграваным матэрыяле стварыць у асобным шыкавым спектаклі аб нашай моладзі.

У С. Гурчч сваё ўласнае бачанне п'есы. Яна аформлена трагаваннем «Сварку» ў вуснабытавы, камерны план, што ўжо стала канонам у п'есах падобнага тыпу. Спектакль набывае большае гучэнне, а другародныя пераважаюць, якія з'яўляюцца толькі фанам, сталі актыўнымі ўдзельнікамі п'есы. І, нарэшце, што асабліва важна, спектакль апынуўся не толькі пра сварку, але ўзняў і іншыя важныя пытанні.

Так, з асаблівай сілай паказана ў спектаклі пачуццё чыстата, святлата і ў той жа час безнадзейнага кахання Насіда да Іванова. Арыстакра Е. Гільчанка іграе сціпла, без эфектаў, але шчыра. Яе Насіда — сапраўдны таварыш Іванова, які можа ісці на любыя ахвяры, не патрабуючы нічога ўзаем.

А каліжыя і дакладныя рысы знаходзіць арыстакра Е. Гурчч у ролі Мачыны, каліжы і яе заўзятасці, вясёлага гумару. Крыўды толькі, што яе партнёр, малады, здольны актёр Ф. Іванюк, які іграе тогара Іванова, паўтарае самога сябе.

Надзвычай «Сварцы» больш шырокае гучэнне. С. Гурчч унесла ў п'есу агульнае адукацыйнае значэнне. Мачына на ўвазе форма спектакля, якая, святло, падкрэслена тэатральна.

Вось, напрыклад, першы акт. Ён вырашаны ў чыста апэратыўным плане. На сцэне ўстаноўлены фантан, струмень якой вады, пераліваючыся ў святле пражэктараў, зачыняе ўсім колерамі вясёлкі. Гучыць у аркестры мелодыя, кружачца на сцэне ў лёгкіх танцах пар. У прысутных вясёлы настрій.

І гэта вельмі добра, дакладна выяўляе задуму і драматурга і рэжысёра. Пройдзе нейкі час, і галоўны герой п'есы Іванюк з болем у сэрцы з'яўляецца простую іспіну, што жонку трэба было яму шукаць не на танцавальнай пляцоўцы.

Другая дзея спектакля. Часу прайшло нямнога. Пакой маладожаў Іванова (В. Турчанюк) і Людзі (Р. Грышчанка). Тут, дарэчы, неабходна адзначыць удумліваю работу мастака Е. Есафавай, якая знайшла трапныя дэталі, каб пераканальна раскрыць рэжысёрскую задуму спектакля. Калі кватэра Багровых абсталявана пшынна, дзяс зусім па-нашаму выглядае пакой Іванюк. Ён аформлены безгустоўна, няўтульна, а ў кутку знаходзіцца зусім недарэчная вялікая ваза. Усё гэта сведчыць аб аслупчасці хатняга густу ў маладой гаспадыні, аб яе безапамятнасці ў хатніх справах.

У маладожаў няма пшасця. І пачалося ўсё з драбязей. Жонка не ўмела звярнуць п'есу. Ну што за бяда, можна паабедзіць у стававой кі ў рэстаране. Аказваецца, усе грошы гаспадыня аддала на набліжэнні нікому не патрэбны вазы. Да таго-ж муж зазвочна вучыцца, адначасова працуе на за-

ДА 40-й ГАДАВІНЫ ВЯЛІКАГА КАСТРЫЧНІКА

Глыбей пранікаць у жыццё

З'езд мастакоў закончыў сваю работу. Ён з'явіўся вялікай падзеяй у творчым жыцці ўсіх мастакоў Савецкага Саюза. У дэлегатаў склаўся агульная думка, што мастакі згуртаваны не толькі арганізацыйна, як члены аднаго саюза, але і ў ідэяльна-творчым кірунку. У нас адна агульная справа, адны погляды на мэты і задачы мастацтва. Гэта не значыць, што на з'ездзе вырашаны ўсе спрэчныя пытанні і вылучаны мастацтву. У далейшым вакол новых твораў павінна вясціся больш глыбокае творчае абмеркаванне.

З'езд паверэдзіў, што метады сацыялістычнага рэалізму адкрывае шырокія магчымасці для прабуджэння самых розных індывідуальнасцей, для шырокага развіцця мастацтва нацыянальных рэспублік. Дэлегатам выказаліся супраць ўсіх ахіленняў ад сацыялістычнага рэалізму, рэалізму асабліва салоннага і жывалісе і залікалі мастакоў быць непрымырлівымі да пасіўнага фатаграфізму.

Перад усімі мастакімі паставлена задача глыбока ўваходзіць у сутнасць мастацтва, умець спецыяльна ўбачыць і падтрымаць усё новае, арыгінальнае і прагрэсіўнае.

З'езд выказаўся супраць дрэбняй і нікому не патрэбнай апэкі і бюракратычнага адміністрацыяна. Больш шырокае права і магчымасці дадзены актёрам рэспубліканскіх тэатраў. Такія пытанні, якія прыём нова членаў саюзаў, прыём твораў для паказу на ўсесаюзных выстаўках і г. д., з'яўляюцца справай саміх мясцовых арганізацый. Гэта абавязвае членаў прабудзіць больш адважныя свавольствы і патрабавальнасці пры абмеркаванні твораў асобных мастакоў.

Беларускі мастакі сустрэліся са сваімі сабратамі па працы з брацкіх рэспублік. У гутарках і фармальна-справава абмяняліся творчымі планами. Мы адчуваем горажае жаданне дапамагчы аднаму аднаму асабліва цяжка, напярэдадні юбілейных выставак.

Цяпер мастакі рэспублік з іхч большай упартасцю і энэргіяй узяліся за падрыхтоўку работ да 40-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. Выставачны камітэт і праўдзіны саюзаў правялі значную работу па арганізацыі творчай дзейнасці мастакоў. Большасць з іх атрымала дзёржэўныя заказы. Ужо абмеркавана і зацверджана больш 100 эскізаў. Мастакам не навязвалі тэматыку, аўтар сам, зыходзячы са сваіх індывідуальных творчых магчымасцей, ракаментаваў блізка і зразумелую яму тэму. Гэта садзейнічала творчай актывнасці нашых членаў саюза і дало магчымасць без назвавання з боку, самастойна глыбока прадумаць творчыя задумкі.

Народны мастак Армянскай ССР скульптар Сурэн Сяпанян рыхтуе да выставкі, прысвечанай 40-й гадавіне Вялікага Кастрычніка сацыялістычнай рэвалюцыі, кампазіцыю «Смерць ваеннамо Мхчяна». Гэта работа адлюстроўвае адзін з гераічных эпізодаў грамадзянскай вайны ў Арменіі.
С. Л. Сяпанян — дэлегат першага Усесаюзнага з'езду мастакоў.
На здымку: С. Л. Сяпанян і яго сабраты «Смерць ваеннамо Мхчяна».
(Фотатэхніка ТАСС).

Актёры і ролі

Л. Галушкіна — Надежда Дурава

За апошнія гады ў Беларускім тэатры оперы і балету вылучылася значная група маладых таленавітых спевакоў. Сярод іх — Лілія Галушкіна, выпускніца Маскоўскай кансерваторыі.

Добрыя вакальныя дадзеныя, яркі артыстычны талент, прывабная сцэнічная знешнасць, працавітасць, музычнасць даюць магчымасць Галушкінай на сцэне тэатра выканаць такія партыі, як Любава ў «Парскай нявесце», Канчакоўна ў «Князі Ігары», Марына Мішкоў у «Барысе Гудукові», Ольга ў «Еўгеніі Онэгін», Падліва ў «Шкавай даме», Амнерсы ў «Аідзе», Яхвіга ў «Страшным двары», Аясніна ў «Шіхім Доне» і інш. Апошняя работа салястка — Кармен. Цяпер яна рыхтуе ролю Любава ў оперы «Садко».

Вялікае месца ў рэпертуары Л. Галушкінай займаюць оперы беларускіх кампазітараў. Яна спявала Аляксю ў «Далічыне з Палесся», Ганну ў «Марынгы». Нарэшце, адна з яе апошніх работ — Надежда Дурава ў оперы А. Багатырова.

У Надежды Дуравай цэна пераплятаецца героіка, лірыка, драматызм і нават трагізм. У вобразе Надежды Л. Галушкіна перш за ўсё падкрэслена яго патрыятычны змест — тэму служэння Радзіме, тэму подзвігу ў імя Айчыны.

Спявачка ўдалося стварыць глыбокі, шматгранны вобраз Дуравай, які пераканана багатым унутраным жыццём. Легка і прыгожа гучыць голас у гэтай партыі. Натуральны і свабодны сцэнічны паходжаны артысты. У Надежды — Галушкінай ёсць многа ад гераічнага хлапчука. Гэта ўсё прыводзіць і пераканальна.

Яркімі псіхалагічнымі штырхамі маюць першае знаёмства з Палоскім. Цэльна і чароўнась першага каханя гучыць у яго голасе.

Выраза апалямінаецца і сцэна, калі ён адраўвае косы. Для Дуравай пачаўся новы этап — вайна, жыццё, поўнае нягод. З вялікім эмацыянальным уздымам праводзіць Л. Галушкіна сцэну развіцця з родным домам.

Другі акт оперы паказвае Надежду ў баявой абстаноўцы і ў новай для яе ролі — карнета Александрова. Роля надзвычай цяжкая для выканання. І тут Галушкіна справляецца з задачай. У паліцыі, рухах падпалітута, вымушчанага карнета дзяўчкі ўстаць дзвюхчю. Забула, захлапнуўся і гарэліна спявачка праводзіць сцэну прызнання з Юльёвай. Многа яркіх, цікавых фарбаў знаходзіць яна і ў сцэне з Палоскім. Псіхалагічны паўзу, напоўнены ўнутранай барацьбой. У іх Галушкіна раскрыла новую грань вобраза — закаханую жанчыну.

Надежда прасіць Лавдыва ўзяць яе з сабой у тым вонга. Тут з новай сілай адчуваецца мара Надежды аб подзвігу. З новага бою асвятляе Галушкіна вобраз сцэны выкрывіца Надежды, калі яна даведваецца, што яе тайну разгадаў сам Аляксандр. Сапраўднае гора і адчай адукаваць дзвюхчю пры душы казаўсёды раздучыцца з арміяй. У дзвюхчю ваганя і барацьбе Надежда пакутліва знаходзіць выхад — змагацца да канца за сваю права быць у арміі.

Л. Галушкіна не спыняецца на дасягнутым, а ўдасканальвае сваю партыю. Але ёсць яшчэ ад чым падумаць, каб удасканаліць выкананне: аб лепшай дыкцыі ў рэчытывах і аб далейшым паліпшэнні вымаўлення беларускага тэксту.

Партыя Надежды Дуравай — разумная і зместоўная работа маладой спявачкі.

Ю. УЖЭНЦАУ,
рэжысёр тэатра оперы і балету.

На здымку: Л. Галушкіна ў ролі Надежды Дуравай.

Тэатр, музыка, эспрада

- Артысты тэатра імя Я. Купалы — частыя госці ў раённых цэнтрах і гарадах рэспублікі. Нядаўна яны павялічалі са спектаклем «Пані міністрэтка» ў Слуцку. Мінскім школьнікам у клубе імя Дзёржэўскага яны паказалі спектакль «У добры час».
- Жыхары Оршы праславілі некалькі цікавых канцэртаў ансамбля «Песні і танца Яраслаўскай філармоніі».
- У Гомелі адбыліся гастролі народнай артыстыцы СССР Тамары Ханум. У праграме — песні і танцы народнага ЦССР. У раённа-вобласці выступіла канцэртная брыгада Белдзяржфілармоніі ў узяцям Л. Чырковай, якая выконвае народныя песні.
- На Брэстчыну выехаў рэжысёр рэспублікі. Днямі адбылася сустрэча артыстаў з дзвюхчю школа механізатараў у Смаленска. Шчырым канцэрт быў дзеяннем у Чэрвень.
- Ансамбль апэратыўна-дзяржэстравы паказаў некалькі спектакляў у Смаргоні.

Твор вялікай тэмы

Аб рамане П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі»

Ці можна пры такіх умовах стварэння літаратуры з народам неадарэцьваць тэму? Ці можа пісьменнік зварочваць з вялікай дарогі жыцця ў пошуках «заціпнай» тэмы, якая змага-б сваёй экзатычнасцю і моднай вышчюнасцю выкідаць на некаторы час шумныя поспех у вядомага кола чытачоў? Чытач, які ведае шчырыя жыцця, выпрабаваныя, ведае, як надзіва здабываюцца пшасця і радасці, шукае ў кнізе вялікую тэму і хвалючую праблему і хоча іх мастацка вырашыць. Вядома, ніхто не будзе спярэдаць, што тэма сама па сабе вышчяе. Мы за вялікую грамадска значную тэму і за сапраўды мастацкую яе распрацоўку! Інакш кажучы — за вялікае мастацтва і на тэме, і на ідэі, і на майстэрстве! І не «скідаць на тэму» мелася на ўвазе, калі мы пачалі размову аб актывнасці і важнасці тэмы рамане «Калі зліваюцца рэкі». Мы гэтым тэмай ішч раз хачем пахкрэсліць, што і ў новым творы П. Броўка застаўся пісьменнікам вялікай мастацкай тэмы, такім жа чужым да праблем нашага жыцця, як і ў сваёй папярэдняй лірыцы. Пісьменнік у сваім эпічным розуме аб жыцці народа ідзе па магістральных шляхах савецкай літаратуры, зьярваючы свой напрамак на вялікіх здзяйсненых сацыялізма. У вырашэнні тэмы дружбы народаў у П. Броўкі многа літаратурных папярэднікаў. І перш за ўсё яго беларускія настаўнікі Я. Купала і Я. Колас, яго саратнікі па яру К. Чорны і Э. Самуіляк.

Тым не менш П. Броўка застаўся зусім самастойным і арыгінальным і ў пастаюнда праблеме ў ідэяна-мастакіх аспекце і ў творчым вырашэнні. Тэма інтэрнацыянальных сувязей беларускага народа, дружбы савецкіх народаў — скраўная тэма і пазм П. Броўкі. Даволі ўспомніць такія творы, як «Вастусь Каліноўскі», «Бацарына», «Беларусь», «Думкі аб Маскве», каб згадаць, што гэтая тэма арганічная для яго творчасці. Прадметам адлюстравання П. Броўка ўзяў агульнавядомы факт будаўніцтва міжвадзянскай гідрэлектрастанцыі на возеры

Дрысвятны сіламі трох калгасаў Літоўскай, Латвійскай і Беларускай рэспублік.

Але не сама па сабе будоўля стала прадметам паказу; пісьменнік цікава выявіў асноўныя моманты, спалучэнне нацыянальна-нарадна і інтэрнацыянальнага ў агульнай справе будаўніцтва гідрэлектрастанцыі. Будоўля стала толькі момантам, які арганізуе апаляванне аб жыцці народаў, кампанію падзеі і людзей, з'яўляецца тым фокусам, у якім пісьменнік паказвае мярзана-этычныя і грамадска-палітычныя асновы садружнасці сацыялістычных народаў. У новым аспекце паставлена гістарычная праблема, якая так многа цікавіла беларускую літаратуру — праблема мярзкі паміж дзяржавамі і народамі. Нам памянчае куляшчюска «Граніца» і «Грозная пушча». Многа расказана ў беларускай літаратуры аб граніцы, якая надзяляе народ і вызначае розныя іх дзвух частак аднаго народа. Але ішч неадарэцьва расказана аб тым, як камунізм сцірае граніцы паміж людзьмі, аб'едноўвае іх інтэрнацыянальнымі сувязямі дружбы, не робячы замаху на нацыянальную незалежнасць і самабытнасць народаў.

Раман «Калі зліваюцца рэкі» ўводзіць нас у свет новых інтэрнацыянальных сувязей народаў, якія ішч надзіва пададзены дзяржавамі і грамадствамі, але напаче ўмацавалі сваю дружбу ў горне Айчынай вайны і аднаўлення народнай гаспадаркі. Каронні гэтай дружбы, як паказана ў рамане на вобразе Лайніса, Мешкаліса і Гаманька, адыходзіць даўка ў гісторыю нацыянальна-вызваленчай і рэвалюцыйнай барацьбы народаў Літвы, Латвіі і Беларусі за савецкую ўладу. Воры не маюць сілы пахіснуць гэтую дружбу. Казюк Калышчэўскі, Езуу Юркан, Пранас Парчюс усавабодзіць сілы контррэвалюцыі, якія асуджаны гісторыя на гібель. Падпункі контррэвалюцыянераў, якіх падтрымаў імперыялістычны лагер, падпіраць правам. Народ, убацьмушы вышкі свабоднай працы, не верыць буржуазна-нацыяналістычнай прапагандае і не будзе яе пароз, ловіць бандытаў і распраўляецца з імі.

У інтэрнацыянальным і класавым плане вядзецца ў рамане апаляванне аб жыцці савецкіх людзей Заходняй Белару-

сі і Прыбалтыкі. Без перавіччяня можна сказаць, што цэнтральным героём раману з'яўляецца працоўны народ.

З веданнем нацыянальных асаблівасцей народнага быту і характараў латышоў і літоўцаў, не гаворачы ўжо аб беларусах, ярка напісаны калектыўныя сцэны: міжнацыянальнае свята песні на Антонавым лузе ля возера Дугае, работа моладзі на каланіях катлавана пад фундаментам будучай электрастанцыі, барацьба з вавоўкай, літоўскае вяселле, пуск электрастанцыі і інш.

Каларытныя вобразы беларуса Якуба Гаманька, латышоў Яна Лайніса, Каспара Круміна, літоўцаў Юзаас Мешкаліса, Юргіса Неруты, Юнаса, ланіградца-рабочага Нікіфаровіча, рускага Захара Рудана, Іркія і арыгінальнае жаночыя вобразы Васілея, Зосіта, Анежкі, Агаты. Народ напаче з яго вялікім і ясным духоўным светам, выраза паддзены яго працавітасці і ўмества, ініцыятыва і сіла творчасці народных мас, вялікае пачуццё брацкай дружбы, якая аб'едноўвае працоўных розных нацыянальнасцей. Аўтар знайшоў патрэбныя выразныя дэталі, каб індывідуалізаваць вобразы, зрабіць іх цікавымі.

Запамінаецца Ян Лайніс — народны ўмецель-столар, майстэрыя якога, як музей, засталеся рознымі дзіцячымі паказамі; драўлянымі фарбаванымі пелюшкамі, белымі гуськамі, карычневымі мядзведзямі і інш. Нават калі-б нам не расказаў пісьменнік пра яго рэвалюцыйнае мінулае, аб яго дзікай домі парабка ў буржуазнай Латвіі, мы-б запамінілі і палюбілі Лайніса за яго ўмецья рукі і вялікае сэрца. Вось ля дзяржавы яго майстэрні стаіць «чародка» сельскай дзяўчыны, якая прынесла яму ягуд і чакан ад дэда Яна пацан. Вось самы маленькі Томас неадарэцьва свай падцай — качкачы, і стары заўважае гэта неадарэцьва: дзіця атрапмае самадзі і іклава бажыць дахаты.

Мы бачым Ян Лайніса ля пасцелі пміраючай Аўстры. Майі хлопчыка Томаса, жонкі Каспара Круміна. Прыяцель вялікай сям'і Крумінаў, ён падзяляе іх гора. «Што будзе рабіць Каспар з малым дзельмі? — думаў ён. — Наўжо няма такога дзяр-

Так, моцна, дакладна і паслядоўна артыстка раскрыла вобраз. Самая, бадай, лепшая яе выкананні сцэна з Арачэўскім (кабінет Арачэўска, IV акт). Граніца на-сцэроўная ўваходзіць Надзя — Галушкіна ў прыёмную Арачэўска. Ён цэпа, шчыра гучыць не голас у душы з бацькам. Прытуліўшыся да бацькі, Надежда забывае аб усім, аб прызнанні Арачэўска. Здаецца, што ад іх шчырасці стала цяжэй нават у гэтым халодным, няўтульным кабінете. Артыстка правільна адцягне вялікую любоў да бацькі, да дома.

З вялікім тэмпераментам і драматызмам праводзіць Галушкіна гэтую сцэну. Да трагічнага гучэння ўнімаецца спявачка і ў сцэне смерці Палоскага ў фінальнай карціне. Жанчына, якая гарача кахае, зніслена горам і згубіла надзею на шчасце, — такая Дурава ў выкананні Галушкінай у гэтай сцэне. І толькі далейшым, даволі хуткі пераход ад гора да адказу за ўзнагароду георгіеўскім крыжам не зусім псіхалагічна апраўданы. Але гэта віна не спявачкі, а недахоп лібрэта. Вельмі ўжо хутка пераходзіць Надежда ад адчай і гора да радасці.

Л. Галушкіна не спыняецца на дасягнутым, а ўдасканальвае сваю партыю. Але ёсць яшчэ ад чым падумаць, каб удасканаліць выкананне: аб лепшай дыкцыі ў рэчытывах і аб далейшым паліпшэнні вымаўлення беларускага тэксту.

Партыя Надежды Дуравай — разумная і зместоўная работа маладой спявачкі.

Ю. УЖЭНЦАУ,
рэжысёр тэатра оперы і балету.

На здымку: Л. Галушкіна ў ролі Надежды Дуравай.

Пісьмы ў рэдакцыю

Дзе дастаць дзіцячыя песні?

Аб музычным выхаванні вучняў у нашай рэспубліцы слаба клапаціцца. Разгорнем, напрыклад, праграму беларускай пачатковай школы. Амаль усе песні для першага класа там дадзены на рускай мове. Гэта ставіць настаўніка ў бязвыхаднае становішча, бо вучні першага класа не ведаюць і пакуль што не вучаюць рускай мовы. А між тым, гэтыя кожныя песні пры развучванні ім павінны зразумець.

У праграму на спевы пачатковай школы уваходзіць толькі звыш дзесяці беларускіх народных песняў і амаль усім адсутнічаюць песні беларускіх кампазітараў.

Да нас на Гродзеншчыну не прывозяць зборнікаў дзіцячых песняў. І калі вучні нашай школы рыхтуюць святочныя канцэрты, яны з-за недахопу лёгкіх дзіцячых песняў развучваюць харавыя творы для вучняў старэйшых класаў. Не цяжка зладзіць, што з гэтага атрымаецца.

З кожным днём мяне і іншых настаўнікаў усё больш хваляе пытанне, адкуль усё-ж браць нескладаныя дзіцячыя рэпертуар для правядзення ўрокаў спявання і падрыхтоўкі музычных вечароў самадзейнасці?

М. СТОМА,
загадчык Маркаўскай пачатковай школы Салочкаўскага раёна.

ПРАЗ ДРОБЯЗЬ

Кожная новая кніжка з'яўляецца для чытача падзеяй і сустраскаеца з вялікай радасцю. Але, нажаль, у апошнія месяцы ў бібліятэках Міншчыны старэйшыя ўмовы, якія не спрыяюць працуванню літаратуры да шырокага чытача.

Бібліятэкі набываюць тысячы рознастайных кніг, але не маюць магчымасці выдзяліць іх чытачу. Чаму? Ды толькі таму, што няма інвентарных кніг, у якіх трэба спачатку зарэгістраваць кожнае выдання, якое паступіла ў бібліятэку.

Раней інвентарныя кнігі, чытацкія фармуляры і г. д. заказваў Мінскі бібліятэчны калектар. Бібліятэкі атрымлівалі ўсю гэтую дакументацыю па безнадзейнаму разліку. Цяпер-жа гэтай справай Мінскі калектар чамусьці не займаецца. І вось у бібліятэках, хатах-чытальнях і клубах літаратура ляжыць, звязаная ў пакуці, без руху.

Калі мы звярнуліся ў абласную бібліятэку з просьбай пазычыць хоць адну інвентарную кнігу, нам адказалі: «Паматчы нічым не можам».

Найжэ-ж праз такую дробязь, як інвентарныя кнігі, бібліятэкары павінны пазбавіць чытачоў магчымасці свечаслова карыстацца навінкамі літаратуры?

Д. СЛАВКОВІЧ,
бібліятэкар Уздзенскай раённай дзіцячай бібліятэкі.

У музычным універсітэце аўтазавадцаў

Днямі ў музычным універсітэце Мінскага аўтазавада адбыўся чарговы канцэрт. Лекцыя «А. Даргамжыцкі, М. Балакірэў і новая руская музычная школа «Магутная куцка».

Аб жыцці і творчасці А. Даргамжыцкага і М. Балакірэва расказала лектар Мінскай філармоніі Е. Лойтэр.

У канцэрце выконваліся творы Даргамжыцкага і Балакірэва. Другую оперу Натаніш і другі Натаніш і князя з оперы «Русалка» выканалі салісты тэатра оперы і балета А. Барсукова і Ю. Матрава. Сцэны з гэтай оперы выканалі заслужаныя артыст БССР Л. Бражнік і Б. Нікольскі.

Раманс Даргамжыцкага спяваў саліст Беларускай філармоніі Д. Зуборч.

Г. ГЕХТМАН.

Выстаўка прыкладнага мастацтва

У дзевяцінай чыгуначнай школе № 50 арганізавана выстаўка работ прыкладнага мастацтва.

Найбольш цікавыя работы прадставілі Н. Сямсеева, Т. Касцючык, Е. Барыкіна, Е. Янкоўскага і І. Ішч.

Усяго на выстаўцы прадставлена 100 работ самадзейных умельцаў.

В. ШТАЛЬ.

«Рудак адпусціў вуся і працаваў так адна, што ўсе даўгаўды не маглі сабе ўявіць, што ён мог некалі і не жыць у іхнім калгасе».

Рудак вярнуўся да беларускай дзятчынны Баці, якая выратавала яго ў час вайны, і стала яго жонкай і саацеляй рыбакі ў хвіліны замілавання».

Вобраз Захара Рудака нясе вялікую сэнсавую награву ў раманае, папярэе і ўзбагачае яго ідэяна-мастацкі аспект.

Не менш значную сэнсавую функцыю выконвае вобраз пенсіянера — старога лясніцкага кадравага работніка Янікі Нікіфаравіча з Бірэўскага завода. Праўда, паказаны ён менш ярка, чым іншыя вобразы рамана. Асабліва недастаткова матывавана яго жаданне застацца назаўсёды пры гідрэлектрастанцыі пасля таго, як ён дамог зманіраваць абсталяванне машынай часткі станцыі. Па-чалавечаму зразумелы і законны яго прыход у роўную ўзросту, у якой ён да рэвалюцыі быў першым парабкам. Але пасля таго, як ён быў трыццаці год працаваў на Пушчаўскім заводзе, на якім яго, пенсіянера, замінілі ўжо яго два сыны, жаданне Янікі Нікіфаравіча не вяртацца ў Ленінград і застацца ў Доўгім супярэчыць логіцы характару або ва ўсім выпадку патрабуе нейкага дадатковага мастацкага вытлумачэння.

Пасля ўсёго, што мы казалі, не выпадковым здаецца, што Аляксей Івановіч, малады інжынер, начальнік будаўніцтва, пісьменнік пазбавіў знешні выгляд героя, а паказаў яго ачытайнага інтэлігента, чалавека з ісрода. Аляксей Івановіч не робіць нічога такога, што звычайна прыпісваюць аўтары галоўнаму герою кнігі. Ён не перадавае складаных перамоў і не ўстапуе ў вострыя канфіліцы і з асяродкам, ні з самім сабой. Супярэчнасці з праектыроўшчыкамі — звычайнае сутыкненне двух думак, службовае спрэчка. Нават каханне Івановіча да Анежкі, так падрабязна і цікава прасочвае ў раманае, пабудавана незвычайна рамантычным дэталістай, паказана як звычайнае першае здарэнне і роўнае пачуццё, рамантычнае ў той ступені, як і кожнае сапраўднае каханне маладога чалавека ў пару яго

Кіностудыя «Мосфільм» праводзіць здымкі новага кінофільма «Блуканне па пакутах» па аднайменнаму рамана Аляксея Талстога. Рэжысёр фільма Г. Л. Рашал, апэратар — Л. В. Касмаў. Здымка аднаго з кадраў фільма на плошчы Рэвалюцыі. Рэжысёр Г. Л. Рашал (злева) дае ўказанні артыстам.

ЧЫТАЧЫ ПРАЦЯГВАЮЦЬ РАЗМОВУ

Урокі малявання ў школе

На старонках друку, у тым ліку і ў газеце «Літаратура і мастацтва», у свой час пачалася карысная размова аб эстэтычным выхаванні ў школе. Гэта пытанне настолькі цяжка і пераважна, што яго не можна не трымаць наву прамадзясць і ў першую чаргу выкладчыкаў малявання.

Некв у гутарцы са мной маладая настаўніца фізікі адной са школ горада Мінска выказала такую думку:

— Вось паглядзілі на мастакоў — спрытна яны малююць, і як хораша ў іх атрымаецца. Мабыць, для гэтага патрабуюць асабліва талент. У дзіцяцтва, паміж тым, я вельмі любіла маляваць. Усе судзілі захапляцца маімі поспехамі і прарочылі, што з мяне, мабыць, выйдзе мастак. У школе-ж гэта любоў да малявання неск прапала. Потым паступіла на ўніверсітэт, і вось я настаўніца фізікі. Мастака, як бацьчы, з мяне не атрымаецца.

І сапраўды, хто з нас у дзіцяцтва не перапісваў шмат паперы, выклікаючы гэтым задавальненне, а часам і непрыемнасць сваіх бацькоў? Але мастакам, вядома, сталі не ўсе. І не толькі мастакамі, але ёсць шмат людзей, якія нават простай рэчы намаляваць не ўмеюць. Чаму так здарэцца?

Калі вядома, маляванне ў школе пачынаюць выкладаць з першага года вучобы. Да пятага класа гэты прадмет вядуць настаўнікі не спецыялісты, якія часам самі ў маляванні нічога не разумеюць. І гэта яўрас у той перыяд, калі ў дзіцяці ледзь-ледзь пачынае фарміравацца мастацкі густ. І толькі з пятага да смага класа маляванне выкладае спецыяліст, ды і то на гэты прадмет адводзіцца толькі адна гадзіна ў тыдзень.

Агульнавядома, што галоўнай формай развіцця прастаправага ўз'ялення, развіцця графічнай пісьменнасці з'яўляецца маляванне з натур. Гэтую ў азначанай меры і прысвечана вучэбная праграма. Але як разумеюць «маляванне з натур» некаторыя настаўнікі маладых класаў?

Адночы і заплыўша ў маладой настаўніцы, ці займаецца яна з вучнямі маляваннем з натур: «Вядома, — адказала тая, — гэта-ж прадумлеўшаца праграма. Прышоў у клас плакат, на які нам намаляваны розныя рэчы, і вучні з натур самалюваць іх у свае шыткі», — зусім сур'езна дадала яна.

Гэтая настаўніца і сама яшчэ не адрознівае малявання з натур ад перамаўкі. Безумоўна, такім «метадам» нельга навучыць дзіцяй правільна ўспрымаць прадмет, а тым больш навучыць маляваць. На жаль, так вядуць урокі малявання нават некаторыя настаўнікі пятах — шостых класаў, асабліва ў сельскіх школах. І робяць яны гэта не столькі з-за адсутнасці патрэбнай мадэлі, колькі таму, што не ўмеюць вытлумачыць працэс малявання з натур. І вліваючы іх нельга, бо ў свой час, займаючыся ў педвучлішчы або ў інстытуце, яны не атрымалі неабходных навываў у гэтай справе.

Заганяючы падобнага «метаду» работы яшчэ і ў тым, што вучні паступова адымнастаўнік малявання і чарчання 50-й сярэдняй школы гор. Мінска.

станцыі. Гэта будаўніцтва, незвычайнае па сваёму характару і грандыёзнае па задуме, з'яўляе ў адно цэлае людзей, іх справы і ўчыны, вызначае персэктывы іх не толькі грамадскага, але і асабістага жыцця. Аўтару несумнянна ўдалося стварыць стройны і дынамічны сюжэт, які вызначыў тое, што раман чытаецца ў добрым тэмпе і з вялікай цікавасцю. П. Броўка пааб'яўляе агульнага надыходу напых вайніцкіх рамануў — залішняй рыхласці. Са шматлікіх жывіцёвых з'яў і чалавечых тымпаў адобраны толькі тыя, якія даюць аўтару магчымасць стварыць карціну нацыянальнага і сацыялістычна-інтэрнацыянальнага жыцця літоўцаў, латышоў і беларусаў. На першы погляд стварэнне ўражанне глыбокага рацыяналізму ў публіцы сярэня рамана, але пры больш пільнай увазе да яго зместу пераконваецца, што прапарцыянальнасць частак пэлага ішчай не маглі быць: аўтар імкнуўся з роўнай мастацкай выразнасцю паказаць жыццё і быт і беларусаў, і літоўцаў, і латышоў.

Некаторая літаратурная «роўнавага сіла», зробленая ў раманае так, як не заўсёды ёе можна нагледзець у жыцці, не з'яўляецца вялікім грахам супраць мастацтва. Важны не студыёсны станочага і адмоўнага, залішняга, м'я-б казалі, прапарцыянальнасць, вядомы рацыяналізм, а тое, што яны, так і другія сілы намалеваны прараўна і ярка.

Важна ў канчатковым выніку тое, што і людзі і прырода, святы і пені размеркаваны на мастацкім палатне рамана ў поўнай адпаведнасці з логікай жыцця, і гэтым размеркаваннем аўтар дасягнуў патрэбнай аб'ёмнасці фігур, адлучаючы працэсы і часу, канкрэтнасці чалавечых індывідуальнасцей — жыццё і рухомасць усёй карціны вялікага працоўнага жыцця брацкай сім'і савецкіх народаў. У гэтым вельдзірае выхавальнае значэнне рамана, якое выходзіць за межы нацыянальнага жыцця толькі нашага народа. Пра яго можна сказаць вядомымі крылатымі словамі: твор патрэбны і сучасны.

Раман П. Броўкі «Калі алівацца ркі» — сведчэнне таго, што беларуская літаратура паспяхова развіваецца ў плане шырокага агляднага агляду.

Д. ПАЛІТЫКА.

Эпічны талент

Першыя вершы Змітрака Астапенкі з'явіліся ў друку ў канцы 20-х гадоў. Гэта быў час пошукаў новых шляхоў, час абіраўня сіл. Імяна ў тыя гады былі закладзены трыма асновы беларускай савецкай паэзіі.

У верхах Змітрака Астапенкі ёсць выразны адзнакі таго часу. Гіне стары быт, стары свет. Гінуць старыя эстэтычныя каноны. Новае савецкае жыццё ўладарна ідзе па краіне. І паэт імкнецца ўславіць гэта новае, знаходзіць вялікае хараво ў ім:

Задумайся, дружа, якая краса
У трактарных гэтых калонах,
Што з гораду йшлі каля ціхіх прасад,
Мінаючы светлыя клёны.

Гэтак З. Астапенка піша ў адным са сваіх ранніх вершаў. Старыя традыцыйныя тэмы ён імкнецца пераасэнсаваць павоноваму. Верш пра жыво гучыць у паста па-ішчаму. Гэта ўжо не старое жыццё з журботнай песняй жней, песняй-скаргай на цяжкую працу і долю, а наша калгаснае жыццё, дзе адчуваецца размах і радасць вольнай працы.

Антымістычным настроем прасякнуты адзін з лепшых вершаў паэта — «На ўсход сонца». Гэты твор з'яўляецца як-бы праграмным, бо паэт вызначае ў ім свае адносіны да жыцця, вызначае свой творчы шлях.

Вельмі хвалявала З. Астапенку тама ўз'яднанне Беларусі. Ён паэт прысвяціў яму вершаў «Ноч на станцыі Негарада». Гранаца паміж СССР і беларускай Польшчай асабовоўваецца ім як мажы між светам капіталістычным і сацыялістычным.

Творчы дэялязон З. Астапенкі вельмі шырокі. У яго ёсць вершы аб Чорным моры і аб руінах старадаўняга Херасеаса, лірычныя вершы аб каханні і прыродзе. Не ўсе яго рэіныя на мастацкіх якасцях. Некаторыя з іх не ўзнімаюцца над сярэднім узроўнем паэзіі свайго часу, але разам з лепшымі творами паэта яны даюць выразнае ўяўленне аб тым, чым ён жыў, што хвалявала яго ў тыя гады. Не трэба забываць, што напісаны яны ў 1928—1932 гадах, калі З. Астапенка не паспеў сфармавацца як мастак і толькі пачынаў свой шлях.

Змітрок Астапенка нарадзіўся ў лістапада 1910 году ў вёсцы Каласнікі на Смаляненшчыне ў сям'і настаўніка. У 1925 годзе паступіў у Мінскаўскі педагагічны тэхнікум. Там ён пачаў пісаць вершы. У 1928 годзе малады паэт атрымаў ад Якуба Коласа кнігу з надпісам. Народны пясяр выказаў ушанаванне ў тым, што З. Астапенка будзе вядомым паэтам. Гэта быў саеасабліва рэацыя на першыя творы пачынаючага паэта.

Змітрок АСТАПЕНКА

Урывае з паэмы „Эдэм“

Дзед быў пастух і бацька быў пастух.
І ён — пастух... Вось радаслоўны паек.
На выгане — хатніка, як катух,
Стулаіла, быў вясенню падлаек.
У хале: Хомка, Гапка, Салівон,
Змітрок, Сымон, Надзейка і Алёна,
І самы меншы, самы чорны — ён,
Наследны прынц дынастыі Цыпрона.
За ім на сьвет з'явіўся быў Хвядос,
Але памер. Тады Цыпрон да маткі
Звярнуўся з гэтым словам: «Ці не дос
Табе дзясей пачы — то-ж не аладзі!»
Ты мудрых слоў глыбокі сэнс зрабіў
Вялікі ўплыў на пладую Улюту,
І новых пастухоў на радасць людю
З тае пары Цыпрон больш не хрысціў.
І пасвілі — адны на ўвесь раён —
Сакочы: Змітрок, Сымон, Надзейка,
Алёна, Хомка, Гапка, Салівон,
Ды з бацькам у сваім сяле Андрэйка.
Быд ваіна. Нізрынулі кара.
Быў НЭП і хутары. Былі аршлі.
Але ўсё так-жа на заранку граў
Цыпрон на берасцяні, і з пасвілі
Андрэйку маці сцягвала: «Хутэй!
Вуць пуга бацькава, вась з хлемам
торба.
Барджэй, смячок, сёрбай!» — І Андрэй
Шчарбаты лямкай паслудхана сёрбаў
І бер да выгану. Ён быў пастух,
І пастуховыя выпешчаў мары:
«Вось звыць-бы пугу ўдлікі
на вярсту —
Яна страляла-б, як пярну з-пад
хмары!»

Зімоў у школу бегав. Дзалаў!
Настаўніцы сваёю непакорай,
За што быў біты — бацька дадаваў

Пасля заканчэння тэхнікума З. Астапенка жыў у Мінску, прымаў актыўны ўдзел у літаратурным жыцці, шмат пісаў, перакладаў, выдаў некалькі зборнікаў вершаў («Краіна», «На ўсход сонца» і іншыя). Спрабаваў ён свае сілы і ў прозе, у жарны навукова-фантастычнага рамана («Вызваленне сіл»).

З 1912 года паэт знаходзіўся на фронце. У 1944 годзе ён загінуў смерцю храброга ў змаганні супраць фашысцкіх захопнікаў.

У тым-жа 1944 годзе З. Астапенка напісаў сваю лепшую рэч — паэму «Эдэм». Калі на верхах Астапенкі ляжыць поўны адбітак пошукаў сваёй тэмы, калі рысы творчай самастойнасці там яшчэ толькі вызначаліся, дык паэма «Эдэм» з'яўляецца творама сталага майстра. Чытаючы яе, адчуваеш, што аўтар ведае жыццё і разумее яго, мае што сказаць і ўмее гэта зрабіць па-сваёму.

1941 год. Ваіна. Нашы войскі адступілі. Юкім Башалаты, які калісьці ўдзель ад раскулачвання, дэзерцірыў у Савецкай Арміі і вяртаецца ў сваю вёску, дзе жыць яго сестра — настаўніца Наста. У гэтую-ж вёску вяртаецца і муж Насты Андрэй Сакочы, які трапіў у варажое акружанне і не змог са сваімі бацькамі прабрацца ў Маскву. Зусім розныя моты прывялі Юкіма і Андрэя да роднай вёскі, ужо занятай фашыстамі. Юкім сам ідзе да захопнікаў і на допыце раскрывае свае брудныя намеры. Паэт вельмі саеасабліва і глыбока раскрывае агульную сутнасць Юкіма ў раздзеле «Працолю допыту». Вось што Юкім расказвае пра сабе фашыстам:

Яшоў праз гучы пшчы і лясоў,
У тавь балотаў з купінаў слізгаўся.
Яшоў дамоў — у гэты край ішоў,
Дзе яго няма Совету і калгасу.
І я прышоў, і вас прашу аддаць
Мой дом, зямлю, увесь набытак таты.
І мне тут было нама чаго казаць,
У чым я стаўлю подпіс свой —
Кашлаты.

Захопнікі робяць Юкіма старастам, вяртаюць яму бацькоўскі дом, зямлю. Андрэй Сакочы, былы старшыня калгаса, вярнуўся да сваіх родных мясцін не адзін. Ён прывеў у сабой чырвонаармейцаў, арганізаван на разліме партызанскі атрад і ўзначальвае яго. Яго жонка Наста, Юкімава сестра, жыючы разам з братам, употай трымае сувязь з партызанамі, дапамагае ім. Наста і Юкім — людзі розных светапоглядаў. Юкім — кулак, для якога свой дом, свая зямля даражэйшыя за ўсё. Наста — савецкая жанчына, яна любіць сваю радзіму, сваю настаўніцкую працу, свайго мужа-камуніста.

Паэт з вялікай любоўю і цэлым сэрцам маюе ўзаемаадносіны Насты і Андрэя, іх каханне, такое моцнае, пашчотнае, чы-

стае. Аўтар умеа і тонка супрацьстаўляе змрочнаму кулакцкаму «эдэму» Юкіма светлае жыццё Андрэя і Насты.

У Юкіма засталіся ішч нейкія рэшткі чалавечых пачуццяў, ён любіць сястру, спадзвенца, што Наста зробіцца з часам ішняй і дапаможа яму будаваць ягоны «эдэм». Але, даведваюшыся, што сестра трымае сувязь з партызанамі, ён папярэджае захопнікаў. Іны робяць засаду. Наста не ўдаецца ўцячы ў лес, яна паранена. Фашысты абдзілі Юкіму пакінуць сястру жывой, але апукалі снайгю крывавае халаты і забілі Насту. Гэтак пачынае разьвівацца юкімаў «эдэм». Смерць сестры моцна ўсхвалявала гэтага кулака. Але здраціна чакае новы ўдар. Праз тыдзень ён даведваецца, што яго зямлю, дом, яшчэ ад аддзельна нейкаму Францу Блюму, бо Юкім тут ужо не патрэбны: ён канчаткова скампірамантаваў сабе перад насельніцтвам, і ўся вёска непавізіць яго. Праўда, яму даюць у ішчыны месцы зямлю і пасадку, але Юкім зразумеў, што ніякага «эдэма» яму не пабудаваш. І тут пачынаецца трагедыя ашуканага апукачкі і здраціна. Дзікуеннае азалбленне пачуе ў душы Юкіма. Ён дзе разлітальны абед, запрашае да сабе Блюма і ішчыны фашысцкіх начальнікаў. Ён хоча адпомсціць ім за сестру і за рабуроны «эдэм». Юкім падпальвае свой дом, каб не дастаць да Блюма, і штурхале гранату на стоды, за якім банегуюць гэсты.

Здраціна Юкім канчаткова забытаўся. Выліцы няма, і ён канчае самагубствам. Заслуга паэта не толькі ў тым, што ён паказаў законмерны крах кулакцкага «эдэма», паказаў нікітчанасць і пагібельнасць мар аб ім. Калі-б З. Астапенка абмежавана гэтым, дык ён зрабіў-бы ўсю нейкую частку» справы. Удача паэмы абумоўліваецца стварэннем запамінальных вобразаў савецкіх людзей — Андрэя і Насты. Гэта — жывыя людзі са сваім непатуўным лёсам і характарамі.

Сапраўднае майстэрства паказаў паэт і ў вельмі дакладнай і строгай кампазіцыі паэмы, у якой няма нічога лішняга. У паэме шмат саканітых бытавых дэталей, але кожная такая дэталё даецца паэтам для таго, каб падмацаваць асноўную думку твора. Паэма напісана пацётнымым ямба, памерам, як вядома, не новым, але З. Астапенка знойшоў у гэтым старым памеры зусім новыя магчымасці. Арсенал яго паэтычных сродкаў рознастайны і багаты. У паэме вы знойдзце і роўную іронію, і лірычнае адступленне, і жарт, і народную прымаўку, і строгае эпічнае расказ.

«Эдэм» сведчыць аб тым, што З. Астапенка валодаў вялікім эпічным талентам. Паэма з'яўляецца значным здабыткам беларускай савецкай паэзіі.

А. ЗАРЬЦКІ.

Папрукжэй розуму. Было і горай —
Калі Кашлаты біў за агуркі
Дручком пад іхнай белаю альтанкай.
Так дзі цягнуліся. Паўзлі дзясныкі,
Як на іржышчы пуга-спавіваўка.
Тым часам неўзаметку вырастае,
Як і вясень на пралесці вырастае,
Высокі, чорны, выліты Цыпрон,
Цыпронаў сын, але душа не тая.
Душу ўлажыў, надуша, комсамол
Ці, мо, лясун, як пастухі ён у лесе,
Душу, якая рае ўсё нязуко,
Душу з літога сэрца і жалеза.
Ён вырас да тых дзён, калі калгас
Прышоў на вёску, рушыць устоі.
Там сказаў Андрэй: «Прышоў наш час!»

І моцна ўсёк здзівіў гаворкай тою.
Задумаўся Цыпрон і ўсё сяло,
Задумаўся, заіх Кандрат Кашлаты.
А на сяле ўсё раптам загуло,
Затрэсла дробнай ліхаманкай хаты.
Міналі дні суроваю чаргой,
І не ставала на забавы часу.
І стаў Андрэйка першым старшынёй
Найпершага ў аколлім калгасу.
Вясной Цыпрон Сакочы на раллю
У першы раз паехаў. Ён не веруў,
Што ён ізноў узяў за зямлю,
Як дзед ягоны — земляроб Ксаверы.
Ішоў за пугам ён; і баразна
За ім, як шнур, ішла па полі роўна,
Як ішла да шчасця, як сама вясна
Над многадуннай лясной Цыпрона,
— Но, гнелы, тупай! Вось вам і пастух!
Но, гнелы! Зажывем цяпер багата!
Цяпер трэ' думаць, як бы свой катух
Ды ператрыць на людскую хату...
Бег час і рос калгас, на ўвесь раён
Вычасы як «калгас імя Цыпрона»,
Бо ўсё ў ім: Хомка, Гапка, Салівон,
Змітрок, Сымон, Надзейка і Алёна,

Андрэй, старая Улюта і Цыпрон —
Ішлі адной брагадай на палатка.
Лічыце самі, колькі працэдзёл!
Яны маглі запрацаваць за лета!
Талды Андрэйка ажаніўся, зноў
Сяло здзівіўшы, як рабіў ён часта,
— Дзясучына, што ён у хату ўвёў,
Была Кандратава даучка Наста.
Кханяне ў іх распачалося так.
Яму было трынаццаць. Насці — вясом.
Быў за сялом закінуты вятрак.
Адночы пасвіў там Андрэйка ўвосьен
Кандратавых авечак і кароў —
Сын пастуха, пастуху ўноў убогі —
І Насту страў. Яна скалола ў кроў
Іржышчам жорскім босенскія ногі
І моцна плакала. Там Андрэй
Адаў ён лапці, даў ёй з торбы хлеба
І, каб было Настуцын вяселле,
Сказаў ёй: «Хочаш — я ўзяту
да неба?»

Падбег да ветрака, і на крыле,
Як той анёл, узняўся ў неба горда,
Але-ж, як чорт, завіўся, бо струхлеў
Стары вятрак, і горай таго чорта
Устаў Андрэйка, чорны, як зямля,
Разбіты ў кроў, падзёрты і мурзаты...
Талды Настулька ледзе давала,
Рыдаючы, яго да іхнай хаты.
— То бог паслаў табе за агуркі! —
Сказаў Кандрат, а бацька (зноў
з папрукжэй)

У хале растлумачыў: «Ветракі —
Не для падаўта, ды і ты — не птушка».
Даўно распылаўся і згніў вятрак,
І вырасла на ім шпытнына-ружыца,
Але застаўся ў срэны вечны знак.
Дзіцячай непарушна-светлай дружбы.

ЛІТАРАТУРНАЯ ХРОНІКА

У гасцях у чытачоў

Нядаўна група пісьменнікаў сустрэлася з настаўнікамі Слуцкага раёна. У гасці да іх прыхалі М. Лужанін, Ул. Корбан, І. Кудраўцаў, А. Астрэйка, С. Грахоўскі, М. Сяргіевіч і майстар мастацкага слова А. Слесарэнка.

І. Кудраўцаў расказаў пра творы беларускіх пісьменнікаў, якія вышлі ў апошні час, пазнаёміў з творчымі біяграфіямі пісьменнікаў, што прыхалі на сустрэчу. М. Лужанін, Ул. Корбан, А. Астрэйка, і С. Грахоўскі прачталі свае новыя вершы. У заключэнне А. Слесарэнка прачтаў урывкі з твораў К. Чорнага, вершы М. Лужаніна і Ул. Корбана.

Увечары Брыгала пісьменнікаў выехала ў калгас «Чырвоны пуцлявец» Старобінскага раёна. Тут, у вёсцы Прусы, М. Лужанін сустрэўся са сва

